

ELU KARJAS

Kõigi nendega koos olles pole ma kindel, kas tunnen end rohkem inimese või loomana. Esimene mäng, mida mäletan end lapsena mängivat, oli koer. Mitte, et mul on koer, vaid et mina olen koer. See, et mul on koer, tuli tükk maad hiljem.

Elu koerana oleks praegugi tunduvalt lihtsam. Ärge arvake, et mul on identiteedikriis. Mul on hoopis keskeakriis – tööd rohkem, kui teha jõuab, igasugu vabatahtlikud kohustused veel lisaks.

LIHTNE ELU

Koeral on mitu korda lihtsam. Kui peremehega veab, muidugi! Jooksed õue peal ringi, mõned samasugused jooksevad veel. Kui igav hakkab, kutsud mõne neist mürama. Ootad, millal süüa saab. Kui sadama hakkab, ronid esikäppadega vastu akent ja nõuad sisselaskmist. Kui kodus ei olda, ei lasta – tuleb kuuri või kuudiga leppida. Aga teised on ka, koos on soe. Aeg-ajalt läheb nägemiseks, kui keegi vael ajal külge keerab või üle teiste välja ronib. Aga see annabki elule pisut vürtsi. Tegelikku probleemi ju pole, vaid väike adrenaliinisüst. Ainuke tõsine põhjus kahluseks on inimese tegevus, mis viitab koera kaasavõtmisele. Värava taha. Ja kaugemalegi veel. Nüüd tahaks küll pureleda ja oma koha eest võidelda, aga pole mõtet, nii võib ainult disklaifi saada – kindel kojupütt.

Eriti hea on väikesel koeral, kutsikal. Kui emaga veab... ja kui peremehega veab, muidugi! Süüa saab nii palju, et ei jõua enam. Köht lohiseb mööda maad järele. Pole midagi, puhkab natuke, siis jaksab jälle kõhu üles tõsta, jalad asemele toetada, toiduni paterdada... Aga see episood tuleb hiljem. Kõigepealt tuleb Donna.

KUIDAS DONNAST EMA SAI

Donna ei ela alati siinses karjas, ta käib siin vaid jooksuajal külapoiste eest varjul. Muul ajal karjatab ta Pärnumaal lambaid ja kitsi, kontrollib hommi-kuti, kas rannas on kõik korras, jookseb kiiruga üle naabruse rajad ja loeb koera-ajalehed läbi – tegeleb kõige sellega, millega iga ketita maakoer. Eelmisel jooksuajal lubati tal aga Eddie'ga veidi vallatleda. Viimane oli just täismeheikka jõudnud. Vanad teavad, mis sellele järgneb, aga Eddie ei teadnud. Ega Donnagi. Seepärast võttis Eddie Donna ootamatu saabumise suurima rõõmuga vastu, eelmine kord oli ju selle tüdrukuga niiiii lõbus olnud! Tüdruk on aga

TEKST
LADA MEHIKAS
FOTOD
TIIT BLAAT

TEGELASED

(vanuse järgi):

Mina, inimene, emane, 47 a

Hupi, saksa lambakoer, isane, 8 a

Palle, austraalia karjakoer, emane, 7 a

Kirp, kesk-aasia lambakoer, emane, 6 a

Bella, austraalia karjakoer, emane, 4 a

Penni, lapi porokoer, isane, 3 a

Donna, austraalia karjakoer, emane, 2 a

Eddie, austraalia karjakoer, isane, 1,5 a

veel mõned inimesed ja loomad

Tegevuskoht: väike eramu ja selle väike aed Nõmmel

vahepeal muutunud ja näitab vaid hambaid. Ja tas-sib suurt kõhtu.

Ega Donna veel ette teadnud, mis tulemas. Esimene kord. Aga ta oli tubli, sai kõigega ilusti ise hakkama. Vaatasin üle, ega kannuseid või jõnksus saba pole (austraallastel juhtub vahel). Ei, kõik neli korras kui kompud. Kahjuks vaid üks plika. Kui isane tuuakse kaugelt ja aretuseks (Eddie on sündinud Austraalias), siis tahaks ju rohkem tütreid, aga laps on laps.

Palle ja Bella käivad närvilise olekuga ringi: kutsikate niuksumine on neil meeled ärevaks ajanud. Nad mäletavad veel hääli, mis tähendasid suurt rõõmu, aga ka pidevat valvelolekut. Nüüd on hääled nagu õiged, aga endal seda õiget tunnet pole ja sihuke olukord teeb närviliseks. Lähemalt nuusutama ka ei lasta, inimene saadab juba ükselt viiega eemale. Ja emme-Donna lõriseb oma lauaaluses pesas, niipea kui kellegi ninaots nähtavale ilmub.

Siinjuures tahaks natuke mõtiskleda koerte kuulmise, haistmise ja nägemise teemadel. Kui ehitan läbipaistmatu barjääri Donna ja ülejäänud maailma vahele, ehk siis katan kutsikate aia võre tekkidega, lubab emme suhteliselt rahulikult teistel koertel aia taga liikuda. Ometi ta ju haistab ja kuuleb neid. Kui aga teki ära võtan, algab märul. "Kadugu need tüübid mu nägemisulatusest!" on ilmselt selle lõrina-haukumise tõlge.

Kass on tundlikum, ikkagi kõrgema klassi olevus, tema peale ei uriseta. Muidugi on ta ise ka tark ega roni enne õiget aega katsikuliseks. Kui kass satub valesse piirkonda, laseb Donna pea madalale, paneb lõua peaaegu vastu maad ja vaatab kassile pingeliselt otsa. Kass kannatab natuke aega seda põrmitsemist, siis hakkab vaikselt taganema. Kõik toimub nagu õppefilmis, kus näidatakse bordercollie'de lamba-ajamise võtteid.

KES ON ALFA

Hoopis teine tagajärg on koerte omavahelisel pilgduellil. Kui üksteist pingeliselt põrmitsema hakatakse, viitab see lahinguvalmidusele. Põhjusi võib olla erinevaid, neist tavalisemad toit ja peremees.

Kui panen midagi vahele, näiteks ajalehe, pingeline olukord tavaliselt leeveneb. Ühest küljest, kui koer mind piisavalt karja juhiks peaks, ei tohiks ta minu vahetus läheduses üldse ragistama hakatagi. Isegi sellele mitte mõelda. Ju ma pole piisavalt "alfa"... Teisest küljest on jube põnev jälgida asjade käiku teravas õhkkonnas. Kui koerad oleksid liiga alandlikud, ei saaks ma neid huvitavaid situatsioone nautida – neid lihtsalt ei tekiks. Nii ma siis olengi tublide dresseerijate arvates liig leebe ja väheste nõudmistega. Tavalise inimese meelest olen üsna ebanormaalne juba seetõttu, et jagan oma elamist sellise hulga koertega. Ja tegelikult läheb nägelemiseks siiski harva. Pealegi teavad loodusfilmide austajad, et ka hundikarjas käib pisike naging kogu aeg. Ainult kõige kõrgem ja kõige madalam on üsna muutumatu paigal.

Tegelikult ei tohiks karja seisukohast keegi alfa, see tähendab pealiku nähes ka paarituda. Minu silmis on soo jätkamisest keeldumine pealiku meeleheaks liig suur alandlikkus. Nii ma siis kõigungi oma karjasuhetes alluvuse ja allumatuse piiril. Ikka niipidi, et nemad alluvad, mina mitte. Aga nad ei allu momentaanselt. Näiteks kui käskida koertel toast lahkuda, siis tekib probleem Kirbu ja Pal-

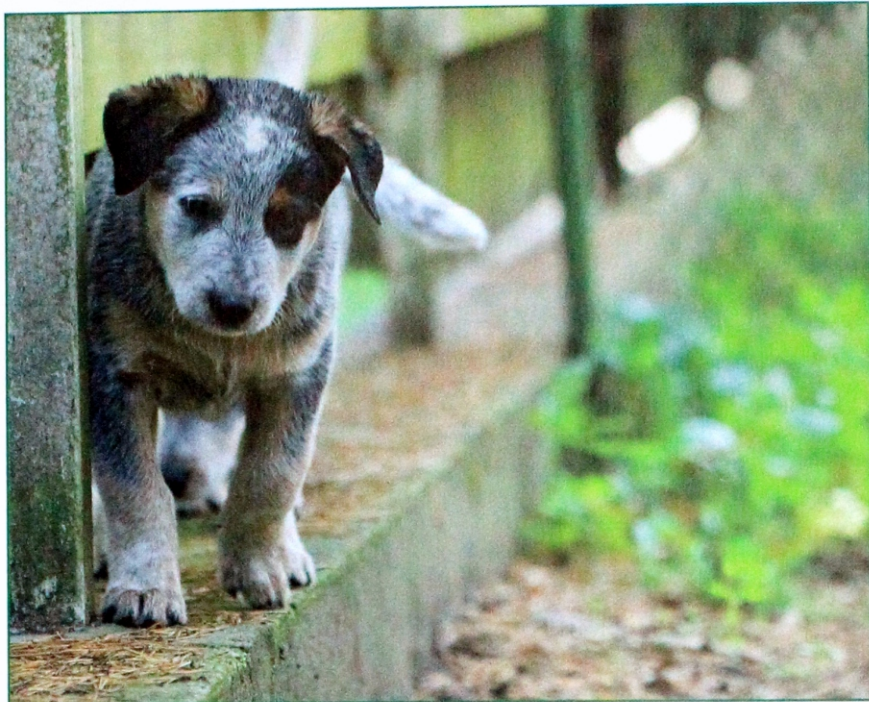
Palle on üks arukamaid ja kuulekamaid koeri üldse... Nii jääbki üle vaid mõelda, et ta ei pea ennast koeraks, vaid inimeseks.

lega. Kirbu olen ise nii ära rikkunud – vaid tüki leiva peale lahkub ta, ja sealjuures õnnelikuna. Võib muidugi ka turjakarvadest suunata, aga siis üritab ta teha ennast väikseks ja nähtamatuks – 45kilone koer?! Palja käsu peale (käsk ilma leivata) võtab ta kiirelt suuna teise toanurka. Aga toidu eest on see loom kõigeks valmis! Palle aga vaatab õue ajamise peale sulle ausas hämmingus otsa. "Kästi ju koertel lahkuda," ütleb see pilk, "mis mul sellega pistmist, mina kuulun inimkarja." Omamoodi on tal õiguskäsi.

Palle on teiste koerte ja ka enda silmis kohe pärast mind. Pean Palle läheduses teiste koerte peale kurjustamisega ettevaatlik olema, sest ta kipub kohe mulle appi. Jälle omamoodi allumatus. Teisest küljest – ta ju kindlustab minu seljatagust. Kolmandast küljest – koer ei tohi ilma peremehe loata rünnata, ka karjakaaslast mitte. Ja Palle on üks arukamaid ja kuulekamaid koeri üldse... Nii jääbki üle vaid mõelda, et ta ei pea ennast koeraks, vaid inimeseks.

DONNA TEEB REEGLID

Need kutsikate hääled... Kui ligi ei lasta, tuleb oodata. Ja koer juba oskab oodata, et õiget hetke tabada ja oma tahtmist saada. Ikkagi jahimees. Ei, kutsikatesse ei suhtuta kui jahisaaki. Uus elu ja noore ema

*Kirbu olen ise nü ära rikkunud – vaid tüki leiva peale
lahkub ta toast, ja sealjuures õnnelikuna.*

*Võib muidugi ka turjakarvadest suunata, aga siis
üritab ta teha ennast väikseks ja nähtamatuks –
45kilone koer?! Palja käsu peale (käsk ilma leivata)
võtab ta kiirelt suuna teise toanurka.*

paljastatud hambad tekitavad aukartust. Aga uudishimu jääb. Noor ema ise liigub nüüd toas teiste naiste seas ringi kui võrdne. Senini oli ta hierarhias küsil viimases kolmandikus. Õues olles taastub tema kutsikate-eelne olukord – küür selga, pea maha ja viisakalt ootamas, kuni vanemad olivad noore kiirelt üle nuusutavad. Emased muidugi. Isastele viitsitakse vaid kergelt mokka kergitada. Kui see ei aita, kostab ka urin. Niipalju tugev seljatagune on Donna toas laua all küll, et igale mehele koht kätte näidata.

Donna on hea ema. Vaba elu vabal maal ehk isiklik hektarite suurune territoorium ja asjalik maatöö on vorminud temast terve ja tugeva looma. Piima jätkub, emainstinktid on paigas. Kutsikate väljahetted kaovad mamma suhu enne, kui jõuavad õieti tekkidagi. Tavaliselt sööb ema oma laste kaka ära niikaua, kuni hakatakse lisatoitu andma, Donna aga jätkab koristamist ka hiljem. Tore! Mul vähem vaeva. Tegelikult, ega esimestel nädalatel koeralastega mis-ki muret olegi. Kohe alguses on ju näha, kas ema saab hakkama. Kui saab, tuleb hoolitseda vaid emme eest. Muidugi ebatavaliselt suure toidukogusega!

Tasapisi hakkab kaduma Donna haiglane ohutunne teiste emaste suhtes. Juba lubatakse neid kutsikupuurist mööda kõndida. Need omalt poolt näi-

tavad üles lugupidamist ega jää laste juurde passi-
ma. Isased muidugi võivad oma asju rahumeeli ühel
ajada, suvi ju. Ja ega nad eriti lastetuppa kipugi. Ai-
nult Hupi ei suuda alluda. "Mind ju ei huvita üle-
üldse need sinu vääksud! Näe, sealt läheb minu pe-
remees (minategelase abikaasa) ja ma pean olema
talle võimalikult lähedal. Kogu aeg. Niigi on juba
terve päev lahus olnud (miks küll inimesed tööl käi-
vad!), nüüd tuleb kaotatud aeg tasa teha. Sorry, et
sinu tited tee peale jäävad, aga see mind ei peata!"
Hupi tõmbab emme-Donna sõjakisa kuuldes vaid
pea õlgade vahele ja kiirustab küürus seljaga, pilk
kõrvale pööratud, lastevõrest mööda. Head aretus-
tööd on tehtud: looduse käsk – hoia kutsikatega
emast eemale – on allutatud inimese käsule: järg-
ne alati oma peremehele.

KARJA VIIMANE – PENNI

Kirp ja Penni, kes nagunii enamasti õues elavad ja
vaid paar korda päevas tuppa satuvad (siis, kui au-
tot sisse-välja aetakse), ei ole Donna reeglitest eriti
häiritud. Penni kohta oleks tegelikult korrektne öel-
da, et tema on kogu aeg häiritud. Ta on karjas vii-
mane, aga ta pole selles seisus sugugi õnnelik. Tegelikult on ta heade tööomadustega teenistusköer

nagu kõik karja ajavad koerad (tema eriala on põhjapõdrakarjad) ja tahaks inimest teenida. Samas ei sobi ta hästi austraallaste karmivõitu käitumisega seltskonda. Teised mitte-austraallased ei paista kannatavat – Kirp on lihtsalt kõigist massiga üle. Pealegi on tal kuldne iseloom (kuni keegi ei puutu tema toitu või toitu, mida ta loodab enda omaks saavat). Hupi elab ainult oma peremehele. Penni tahaks nagu seltsielust osa võtta, aga nagu ei taha ka. Kindluse mõttes hoiab ta pisut kõrvale. Ainult Kirbuga omavahel olles möllab ja mängib ta muretult.

Penni jaoks on inimesega kaasa saamine eriti suure tähtsusega. Kohe, kui värv tema ja teiste koerte vahel sulgub, ajab ta selja sirgu, nina püsti ja kõrvad kikki – “ei mingit viimase koha meest, nüüd olen mina kõige tähtsam!”. Penni vajab kord nädalas pikka jooksumist, ratta kõrval või kuskil metsa vahel lahti lastuna. Kuigi ta näeb välja nagu must laika, pole temas põhjakoerte jahikirest suurt midagi järel. Hakkab vahel küll mõnda jälge ajama, aga väga kaootiliselt, nii et metsaelajatele temast ohtu pole. Pigem on kelgukoerast esivanemad need, kes tema radu seavad. Penni on õnnelik, kui saab kilomeetrite viisi ratast vedada. Siis ei näe-kuule jooksja aedades haukuvaid koduvalvureid ega märka isegi väikseid lapsi, keda ta muidu jumaldab.

Austraallastega on nii, et see, mida nad kogevad varases nooruses, kuulub nende maailmapilti ja kõik muu kui üleliigne ja võõras tuleb minema kihutada. Nii on kõigi koertega, ütlevad teadjad. Õige, aga austraallaste puhul on see eriti võimendunud, julgen vastu väita. Olen koos elanud kümme-konna tõu esindajatega, lisaks veel mõnede krantsidega, ja arvan teadvat, mida räägin. Austraallased on konservatiivsemad kui Suurbritannia seaduste kogu. Kui väikesed lapsed ei kuulu kutsikaeast nende ellu, pole mõtet loota, et nad täiskasvanuna lapselembeseks muutuvad. Loomulikult aktsepteerivad nad oma perre tekkivaid tütteid, aga võõrad on ikkagi tüütud ja tõrjutud. Laplane Penni aga armastab

*Penni on
õnnelik, kui saab
kilomeetrite viisi
ratast vedada.
Siis ei näe-kuule
jooksja aedades
haukuvaid
koduvalvureid
eга märka isegi
väikseid lapsi,
keda ta muidu
jumaldab.*

tab lapsi ilma igasuguse eeltreeninguta. Võib-olla sellepärast, et lapsed tunduvad talle karjast tõrjutud nagu ta ise – noh, sihuke väike kasv ja kõikuv kõnnak, need ei saa küll karjas alfa-loomad olla! Võib-olla aga hoiab ta lapsi lihtsalt seepärast, et on üks lõpmata sõbralikku ja heasüdamlikku tõugu elukas.

Käin oma tööülesannetest lähtuvalt koolides ja lasteaedades lemmikutega (jänkud-hamstrid-kilpkonnad) külas. Need on Penni tähthetked, sest tema on ainus mu koerakarjas, kes alati kaasa saab ja kelle võin julgelt mudilaste sekka lasta. Kõigi teiste penide puhul pean igaks juhuks ise kõrval olema ja tõlkima – inimese juttu koerale ja vastupidi, et ei tekiks tüli. Pennil ainsana on vaba voli laste seas toimetada. Muide, ta teab täpselt, et hommikusöögist järele jäänud võileivad käivad söögisaali kapis ja kui lasta ta koos lastega maja peale jalutama, siis võetakse suund otse sööklale. Lastearmastus on ilus asi, aga õige tunne käib ikka kõhu kaudu!

Tegelikult otsin juba mõnda aega Pennile uut kodu. On ilmne, et suur koerte arv territooriumil mõjub talle muserdavalt. Ta tahaks meelsasti üksinda oma peret teenida. Või siis koos mõne leebemat sorti seltsilisega...

NEED NOORED!

Aja jooksul on aga kutsikad kasvanud ja tasapisi tekib taasmõistmine noorpaari vahel. Mis seal imestada, nad on siiski kogu seltskonnas kõige lapsemad. Toas on Donna esialgu veel tõrjuv, aga õue peal müratakse nii, et maa must (sõna otseses mõttes – murutu!). Veel nädal, ja noored vallutavad ka toa. Vanemad daamid on noorte õnnest tõsiselt häiritud. Üks kui teine (Bella ja Palle) klähvab õnnelike vanemate lõbusate mängude peale. Vahel läheb päris vaidluseks. Eddie on harjunud vanematele emastele alluma ja tõmbub kohe tagasi, Donna aga tunneb end nüüd täisväärtusliku emasena, mida ta ju ongi. Tema uhkus ja pesas tudivad järglased ei luba tal enam nii lihtsalt taganeda...